

Grundlovsforhør og varetægtsfængsling

Den 16. december 2025

1. Overblik og tjekliste

Formålet med meddelelsesafsnittet er at beskrive de overordnede rammer for fremstilling af sigtede i grundlovsforhør samt at beskrive reglerne om varetægtsfængsling.

Det bemærkes, at der i andre meddelelsesafsnit kan være indsat særskilte gennemgange af reglerne om varetægtsfængsling, som supplerer dette meddelelsesafsnit. Der henvises til meddelelsesafsnittet om langvarige varetægtsfængslinger og proportionalitet i varetægtsfængslingers længde, afsnittet om varetægtsfængsling i isolation og afsnittet om brev-og besøgskontrol. Der henvises i øvrigt til pkt. 7. om relaterede dokumenter.

Herudover kan retningslinjerne, som de er beskrevet i dette afsnit, være suppleret af lokale retningslinjer. Anklageren skal derfor være opmærksom på, om der i politikredsen er fastsat særskilte retningslinjer om håndteringen af grundlovsforhør og/eller fristforlængelser i forbindelse med varetægtsfængsling.

Varetægtsfængsling er en indgribende foranstaltning. Anklageren skal derfor altid foretage en grundig vurdering af, om varetægtsfængsling er nødvendig i det enkelte tilfælde. Det gælder både ved den indledende fremstilling i grundlovsforhør og i en eventuel efterfølgende periode, hvor anklagemyndigheden løbende skal overveje løsladelse. Anklageren skal i den forbindelse foretage en afvejning af hensynet til den sigtede over for hensynet til, at sagen kan efterforskes og retsforfølges. Det gælder bl.a. vurderingen af, om der konkret er risiko for bevisødelæggelse, såfremt den sigtede ikke bliver varetægtsfængslet, herunder om der er bestemte grunde til at tro, at sigtede på fri fod vil skade efterforskningen (*vil sigtede skade efterforskningen*), og om der er en vis sandsynlighed for, at sigtede faktisk gør det, der frygtes (*kan sigtede skade efterforskningen*), jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3.

1.1. Tjekliste

Når anklageren møder i et grundlovsforhør, skal anklageren i relevant omfang overveje og sikre sig følgende:

- At betingelserne for fremstilling i grundlovsforhør er opfyldt
- At den sigtede fremstilles inden for 24-timers fristen
- Om der er behov for ændring af sigtelsen forud for eller under grundlovsforhøret
- Om der skal nedlægges påstand om dørlukning, referat- og/eller navneforbud
- Hvilken frist, der skal anmodes om, og hvilke yderligere efterforskningsskridt der skal foretages i en varetægtsperiode (medmindre der afsiges straksdom)
- Om der gør sig særlige hensyn gældende i forhold til sigtede (f.eks. om sigtede er under 18, psykisk afvigende mv.)
- Om der under varetægtsfængsling vil være behov for brev- og besøgskontrol
- Om der er mulighed for en straksdom og i så fald, om der i sagen indgår en opdateret straffeattest
- Om en fristforlængelse af varetægtsfængslingen skal ske personligt i retten eller via videolink

Træffer retten beslutning om varetægtsfængsling, skal anklageren løbende foretage en vurdering af følgende:

- Om betingelserne for fortsat varetægtsfængsling er opfyldt, herunder om der fortsat er et fængslingsgrundlag, om fortsat varetægtsfængsling er proportional mv. og i lyset heraf, om der i stedet skal ske løsladelse
- Om der er den fornødne fremdrift i efterforskningen
- Om eventuel brev- og besøgskontrol fortsat er nødvendigt af hensyn til efterforskningen

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

Politiet forelægger efter anholdelsen af sigtede sagen for anklagemyndigheden med henblik på anklagemyndighedens vurdering af, om der er grundlag for fremstilling i grundlovsforhør. Dette skal ske hurtigst muligt, så den anholdte kan stilles for en dommer inden 24 timer efter anholdelsen.

Inden sagen forelægges for anklagemyndigheden, skal politiet sørge for at tilvejebringe de nødvendige oplysninger om sigtelsen og i tilknytning hertil oplysninger om, hvorfor varetægtsfængsling er nødvendigt i den konkrete sag. Hvis varetægtsfængsling skal ske af hensyn til efterforskningen, skal politiet redegøre for, hvilke konkrete efterforskningsskridt, der skal foretages. Herefter vurderer anklagemyndigheden, om betingelserne for at fremstille den sigtede i grundlovsforhør er opfyldt.

Politiet skal herudover afklare, om den sigtede ønsker en bestemt forsvarer beskikket af retten i forbindelse med grundlovsforhøret, jf. herved retsplejelovens § 731, stk. 1, litra a, og retsplejelovens § 764, stk. 3. Dette gælder også, selv om sigtede ikke måtte være til stede i det retsmøde, der afholdes til afgørelse om varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 764, stk. 3, 1. pkt., samt nærmere herom under pkt. 4.1.2. om forsvarerbeskikkelse.

Politiet skal endvidere afklare, om der er behov for en tolk under grundlovsforhøret med henblik på, at der indkaldes en tolk til retsmødet, jf. retsplejelovens § 149, stk. 1.

Er den sigtede mellem 15 og 17 år, skal politiet herudover sørge for, at de sociale myndigheder er underrettet, jf. § 1, stk. 1, nr. 1 og 2, i bekendtgørelse nr. 803/2010 om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år, som er udstedt med hjemmel i retsplejelovens § 752, stk. 2, hvorefter politiet underretter kommunen om sagen, når en sigtet under 18 år skal afhøres, og sigtelsen angår 1) overtrædelse af straffeloven eller 2) forhold, der efter loven kan medføre frihedsstraf. Herudover skal politiet underrette den sigtedes værge(r) om anholdelsen og den forventede fremstilling i grundlovsforhør.

3. Forberedelse

3.1. Grundlovsforhøret

3.1.1. Før grundlovsforhøret

Det er anklagemyndigheden, der, efter politiets forelæggelse af sagen, vurderer, om der er grundlag for at fremstille en sigtet i grundlovsforhør. Der henvises til pkt. 4.3.1. om betingelserne for varetægtsfængsling.

Hvis anklageren vurderer, at der *ikke* er grundlag for at fremstille en sigtet i grundlovsforhør, skal den sigtede løslades. Anklageren skal dog så vidt muligt forinden drøfte spørgsmålet med efterforskningslederen og i den forbindelse sikre sig, at der ikke er oplysninger af betydning for vurderingen, anklageren ikke er opmærksom på. Er det ikke muligt at drøfte sagen med

efterforskningslederen, kan sagen drøftes med den pågældende efterforsker. Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om anklagerens rolle under efterforskningen, pkt. 3.

Hvis anklageren vurderer, at der *er* grundlag for at fremstille en sigtet i grundlovsforhør, dvs. at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, skal der udfærdiges en begæring om afholdelse af grundlovsforhør (fremstillingsbegæring), jf. retsplejelovens § 747, stk. 1. I samme forbindelse bør anklageren overveje, om der allerede på dette tidspunkt er behov for at foretage ændringer i den rejste sigtelse.

Anklageren skal samtidig sikre, at fremstillingsbegæringen fremsættes på et så tidligt tidspunkt, at retten har praktisk mulighed for at kunne påbegynde afholdelsen af retsmødet inden for 24 timer efter anholdelsestidspunktet, jf. nærmere under pkt. 4.1.1. om 24-timers fristen.

Forud for grundlovsforhøret skal anklageren endvidere overveje, om der vil være behov for dørlukning i medfør af retsplejelovens §§ 29-29 c, referatforbud i medfør af retsplejelovens §§ 30-30 a og/eller navneforbud i medfør af retsplejelovens §§ 31-31 a, som er beskrevet nærmere under pkt. 4.1.3. Vurderingen heraf skal så vidt muligt foregå i samarbejde med efterforskningslederen eller den pågældende efterforsker. Der henvises til pkt. 4.1.3., om dørlukning, referatforbud og navneforbud.

I sager med flere anholdte skal anklageren endvidere overveje den praktiske afvikling af grundlovsforhøret, herunder f.eks. om de sigtede bør afhøres hver for sig.

Hvis der er modstridende interesser mellem de sigtede, skal anklageren om nødvendigt gøre retten opmærksom herpå, idet forsvaret kun kan udføres af den samme person, når de sigtedes interesser under sagen ikke er modstridende, jf. retsplejelovens § 734, stk. 2. Se nærmere herom under pkt. 4.1.2.

Samtidig skal anklageren overveje, om særlige hensyn gør sig gældende i forhold til den sigtede, f.eks. fordi den sigtede er under 18 år, psykisk afvigende mv.

Endelig skal anklageren inden grundlovsforhøret sikre sig, at sagens bilag er udleveret til retten og til forsvareren, ligesom anklageren i samarbejde med politiet skal sikre sig, at der er taget stilling til placeringen af sigtede i tilfælde af varetægtsfængsling. Anklageren bør herudover medbringe en følgeseddel til arresten, som skal udfyldes efter grundlovsforhøret, hvis sigtede varetægtsfængsles, ligesom anklageren bør sikre sig, at der indgår en opdateret straffeattest i sagens bilag, herunder særligt hvis der er mulighed for at afgøre sagen ved en såkaldt straksdom, jf. nærmere herom under pkt. 4.1.5.

3.1.2. Afvikling af grundlovsforhøret

Grundlovsforhøret indledes med, at retten sikrer sig den sigtedes identitet og påser, at den sigtede fremstilles i en sådan tilstand, at den sigtede har mulighed for fysisk at gennemføre retsmødet, jf. retsplejelovens § 764, stk. 2, 1. pkt., hvorefter fremstilling af den sigtede kan undlades, hvis retten finder, at fremstilling af særlige grunde må anses for nytteløs eller skadelig for sigtede. Den sigtede skal i så fald fremstilles i retten inden 24 timer efter, at hindringen for fremstillingen er ophørt, jf. retsplejelovens § 764, stk. 2, 2. pkt.

Anklageren oplyser herefter tidspunktet for anholdelsen og oplæser sigtelsen, hvorefter den sigtedes stillingtagen til sigtelsen tilkendegives.

Derefter fremsættes eventuelle begæringer om dørlukning, referat- og/eller navneforbud af anklageren eller forsvareren. Såfremt der er en begæring om dørlukning, før sigtelsen oplæses (såkaldt dobbeltlukkede døre), fremsættes en sådan begæring forud for oplæsning af sigtelsen og forud for

forhandlingen om, hvorvidt dørene skal lukkes under retsmødet. En eventuel kendelse herom afsiges dog i et offentligt retsmøde. Se nærmere under pkt. 4.1.3.1. om dørlukning.

Hvis den sigtede ønsker at udtale sig, afhøres den sigtede først af anklageren og derefter af forsvareren.

Anklageren dokumenterer i nødvendigt omfang fra sagen og fra sigtedes personlige forhold. Anklageren skal være opmærksom på at dokumentere alle relevante akter, som ligger til grund for påstanden om, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt. Hvis påstanden f.eks. er varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 (påvirkningsrisikoen), vil det bl.a. være relevant at dokumentere oplysninger om eventuelle medgerningspersoner på fri fod, kontakt til vidner eller medgerningspersoner samt andre oplysninger, som understøtter, at den anholdte kan og vil vanskeliggøre efterforskningen.

Anklageren redegør herudover for mistankekravet, kriminalitetskravet samt for den eller de fængslingsgrunde, anklagemyndigheden påberåber sig, herunder hvilke faktiske omstændigheder anmodningen støtter sig på, og de væsentligste efterforskningsskridt, som forventes foretaget i en eventuel varetægtsperiode, jf. retsplejelovens § 764, stk. 1, 3. pkt.

Det er herefter retten, der ved kendelse afgør, om den sigtede skal varetægtsfængsles, jf. grundlovens § 71, stk. 3, 2. pkt., samt retsplejelovens § 764, stk. 1, 1. pkt., og stk. 4.

Rettens kendelse kan kæres til landsretten, jf. grundlovens § 71, stk. 4, og retsplejelovens § 968, stk. 1.

En kendelse om løsladelse kan ikke kæres med opsættende virkning, jf. retsplejelovens § 969, stk. 2. Det betyder, at den sigtede skal løslades af politiet, selvom anklagemyndigheden har kæret kendelsen til landsretten.

Har sigtede forud for grundlovsforhøret været varetægtsfængslet in absentia, og bliver sigtede herefter fremstillet ved et nyt grundlovsforhør, hvor retten beslutter, at sigtede skal løslades, kan anklagemyndighedens kæremål tillægges opsættende virkning. Baggrunden herfor er, at sigtede indtil kendelsen om løsladelse formelt har været varetægtsfængslet, jf. TfK 2014.551V.

3.1.3. Efter grundlovsforhøret

Såfremt retten ved kendelse træffer beslutning om varetægtsfængsling, skal anklageren udfylde en såkaldt følgeseddel/arrestantseddel til arresten, bl.a. med angivelse af fristen for varetægtsfængslingen samt, om den sigtede i medfør af retsplejelovens §§ 771-772 skal være undergivet brev- og besøgskontrol under varetægtsperioden, jf. nærmere herom under pkt. 4.3.2.

Det er endvidere vigtigt, at anklageren i samarbejde med politiet sikrer sig, at det opdateres i Politiets Sagsstyringssystem (POLSAS) samt i Kriminalregistret (KR), hvorvidt den eller de sigtede i forbindelse med grundlovsforhøret er blev løsladt eller fængslet.

I samråd med politiet skal anklageren endvidere vurdere, hvorvidt forsvareren i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, skal gives pålæg om ikke at videregive visse oplysninger.

Når en sigtet er blevet varetægtsfængslet, er det herudover vigtigt, at anklagemyndigheden er med til at sikre, at der i fængslingsperioden er den fornødne fremdrift i efterforskningen, så varetægtsfængslingsperioden bliver så kort som mulig. Anklageren skal derfor løbende vurdere, om fængslingsgrundlaget fortsat er til stede.

Hvis anklageren undervejs i fængslingsperioden vurderer, at betingelserne for varetægtsfængsling ikke længere er opfyldte, f.eks. fordi der ikke længere vurderes at være det nødvendige mistankegrundlag, fordi fængslingsgrunden ikke længere er til stede, eller fordi fortsat varetægtsfængsling ikke længere vurderes at være proportionel med den forventede straf, skal den sigtede straks løslades. Dette gælder selvsagt også, selvom den af retten fastsatte frist endnu ikke er udløbet. Det er således anklagerens opgave sammen med politiet løbende at påse, at betingelserne for varetægtsfængsling fortsat er til stede. Hvis dette ikke længere er tilfældet, skal anklagemyndigheden tage skridt til at sikre, at politiet foranstalter, at den sigtede løslades.

4. Jura

4.1. Grundlovsforhøret

4.1.1. 24-timers fristen

Det er en grundlovssikret ret, at enhver, der anholdes, skal stilles for en dommer inden for 24 timer, jf. grundlovens § 71, stk. 3.

Reglen i grundlovens § 71, stk. 3, skal ses i sammenhæng med reglerne om anholdelse i retsplejelovens kapitel 69, herunder retsplejelovens § 760, stk. 2, hvorefter en anholdt, der ikke forinden er løsladt, inden 24 timer efter anholdelsen skal fremstilles for en dommer. Tidspunktet for anholdelsen og for fremstillingen i retten anføres i retsbogen.

Hvis 24-timers fristen helt undtagelsesvis overskrides, skal anklageren gøre retten opmærksom på dette samt redegøre for baggrunden herfor.

Overskridelse af 24-timers fristen medfører ikke nødvendigvis, at frihedsberøvelsen ophæves, men retten vil i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 3, skulle tage stilling til, hvilken betydning fristoverskridelsen skal have.

Det fremgår af retspraksis, at der ved vurderingen af dette lægges vægt på bl.a. længden af fristoverskridelsen samt årsagen hertil. Se i den forbindelse følgende eksempler fra trykt retspraksis:

- *U 2008.1296Ø: En anholdt, der var sigtet for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1, blev fremstillet med begæring om varetægtsfængsling 18 minutter efter fristens udløb. Der udtaltes alvorlig kritik af anklagemyndigheden. Henset til overskridelsens korte varighed, og da der var tale om en sigtelse for en forbrydelse af betydelig grovhed, kunne fristoverskridelsen dog ikke føre til, at sigtede straks skulle løslades.*
- *U 2011.897V: To anholdte, der var sigtet for overtrædelse af straffelovens § 276, jf. § 285, stk. 1, blev fremstillet med begæring om varetægtsfængsling 13 minutter efter fristens udløb. Byretten ophævede anholdelsen, men landsretten hjemviste sagen til stillingtagen til begæringen om varetægtsfængsling og henviste herved bl.a. til overskridelsens korte varighed og sigtelsens indhold.*
- *U 2013.357Ø: S blev anholdt mellem kl. 9.35 og 9.40 dagen før skift fra sommertid til normaltid og fremstillet i grundlovsforhør dagen efter kl. 9.25. Han var således fremstillet 24 timer og 50 minutter efter anholdelsen og dermed efter grundlovens frist. Henset til fristoverskridelsens længde og årsagen til fristoverskridelsen, der måtte antages at være skiftet fra sommertid til normaltid, fandt landsretten, at fristoverskridelsen ikke i sig selv kunne medføre løsladelse.*

I sager med flere anholdte kan det efter omstændighederne være nødvendigt at fremstille de anholdte enkeltvis, så de ikke kan overvære hinandens forklaringer. Hvor det ikke er muligt at afholde grundlovsforhørene parallelt i forskellige retsafdelinger, kan de anholdte undtagelsesvis fremstilles for retten inden for 24 timers-fristens udløb, hvor de gøres bekendt med sigtelsen, hvorefter dommeren i medfør af retsplejelovens § 760, stk. 4, kan træffe beslutning om opretholdelse af anholdelsen med henblik på at fortsætte grundlovsforhøret på et senere tidspunkt.

Der er ingen tidsgrænse for varigheden af et grundlovsforhør.

4.1.2. Forsvarerbeskikkelse

Det følger af retsplejelovens § 731, stk. 1, litra a, at en sigtet skal have beskikket en forsvarer, når den pågældende fremstilles for retten med henblik på opretholdelse af anholdelsen eller varetægtsfængsling.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 764, stk. 3, at sigtede skal have adgang til bistand af en forsvarer i det retsmøde, der afholdes til afgørelse af spørgsmålet om varetægtsfængsling.

Forsvarerbeskikkelse er således obligatorisk, når en sigtet fremstilles i retten med henblik på opretholdelse af anholdelsen eller varetægtsfængsling og skal ske, uanset om den sigtede er til stede under grundlovsforhøret eller ej, jf. § 764, stk. 3.

Er den sigtede til stede i retsmødet, skal den pågældende have lejlighed til at tale med forsvareren inden afhøringen, jf. retsplejelovens § 764, stk. 3, 2. pkt.

Den sigtede kan som udgangspunkt selv vælge sin forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1, og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, hvoraf det fremgår, at enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, skal have adgang til bistand af en forsvarer, han selv har valgt.

I praksis vil retten beskikke en anden forsvarer med henblik på at varetage den sigtedes interesser under grundlovsforhøret, såfremt den valgte forsvarer ikke har mulighed for at deltage i grundlovsforhøret.

Sigtedes adgang til at få en bestemt angivet advokat beskikket som forsvarer er i øvrigt underlagt de begrænsninger, der følger af bestemmelsen i retsplejelovens § 735, stk. 3.

Hvis der er flere sigtede, som skal fremstilles i grundlovsforhør, kan forsvaret kun udføres af den samme person, når de sigtedes interesser under sagen ikke er modstridende, jf. retsplejelovens § 734, stk. 2.

Fra retspraksis kan der henvises til bl.a. U 2011.2267H, hvor Højesteret udtalte, at det havde været rigtigst, om to sigtede, hvis forklaringer om den enes deltagelse i brandstiftelse var modstridende, havde fået beskikket hver deres forsvarer under fremstilling i grundlovsforhør. Det kan endvidere have betydning bl.a., om der er tale om advokater fra samme kontor, jf. U 2014.905H og U 2014.903H, og om der er tale om advokater fra samme kontorfællesskab, jf. U 2014.1343H og U 2015.2525H.

Såfremt der er øvrige sigtede i sagen, som ikke bliver fremstillet i grundlovsforhøret, skal de pågældendes forsvarere typisk orienteres om retsmødet, idet forsvarerne som udgangspunkt har adgang til at være til stede under grundlovsforhøret. Dette udgangspunkt kan dog fraviges, hvis hensynet til f.eks. sagens opklaring gør det påkrævet, jf. retsplejelovens § 748, stk. 2.

Forsvareren har adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, politiet har tilvejebragt til brug for sagen, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 1. pkt. Sagsmaterialet må ikke uden politiets samtykke

overleveres til sigtede eller andre, men forsvareren kan gøre den sigtede bekendt med materialet. Politiet kan dog i visse tilfælde give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4. For en nærmere beskrivelse af forsvarerens adgang til aktindsigt henvises til afsnittet i Rigsadvokatmeddelelsen om forsvarerens adgang til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, og § 729 a, stk. 4.

Der henvises herudover til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forsvarerbeskikkelse – nægtelse og afbeskikkelse.

4.1.3. Dørlukning, referat- og navneforbud

Grundlovsforhør er som udgangspunkt offentlige, jf. retsplejelovens § 28 a, hvorefter enhver har adgang til at overvære retsmødet og referere, hvad der foregår i retsmødet.

Der kan dog være konkrete grunde til at anmode om dørlukning, navneforbud eller referatforbud ved indledningen af et grundlovsforhør.

4.1.3.1. Dørlukning

Reglerne om dørlukning er beskrevet i retsplejelovens §§ 29-29 c.

Betingelserne for dørlukning er beskrevet henholdsvis i retsplejelovens § 29, stk. 1, der er en fælles bestemmelse for civile sager og straffesager, og i retsplejelovens § 29, stk. 3, der alene gælder for straffesager.

Som det fremgår af bestemmelserne, er der forskellige hensyn, der kan begrunde dørlukning.

Reglerne om dørlukning i retsplejelovens §§ 29-29 c fik i det væsentlige deres nuværende affattelse ved lov nr. 362 af 2. juni 1999 om ændring af retsplejeloven (Styrkelse af samarbejdet mellem retterne og pressen).

Det fremgår mere generelt af forarbejderne til retsplejelovens § 29 (lovforslag nr. L 78 af 5. november 1998, de almindelige bemærkninger, pkt. 5.1.), at princippet om åbne døre navnlig har til formål at medvirke til at sikre en retfærdig rettergang, men at dette hensyn i nogle nærmere angivne tilfælde kan vige for andre væsentlige hensyn.

Det vil i praksis i forbindelse med spørgsmålet om dørlukning typisk være særligt relevant at se på hensynene bag bestemmelserne i retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, om dørlukning, når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning.

Fra retspraksis om dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, kan bl.a. henvises til følgende afgørelser:

- *U 2011.1285/2H: Betingelserne for bl.a. dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, var opfyldt i en sag, der angik T's drab på tre familiemedlemmer. Landsretten anførte med hensyn til dørlukning, at retsmødet havde til formål at opnå en forklaring fra T, at forsvareren havde henvist til, at T ikke ønskede at udtale sig under pressens tilstedeværelse, at T var psykisk uligevægtig, og at det havde været svært for forsvareren at opnå kommunikation med T. Højesteret tiltrådte dørlukningen af de grunde, som landsretten havde anført.*
- *TfK 2013.1008V: S blev under et grundlovsforhør sigtet for kørsel under tilsidesættelse af væsentlige hensyn af færdselssikkerheden og kørsel under påvirkning af bevidsthedspåvirkende*

stoffer samt ved forsætligt at have ført køretøjet på særlig hensynsløs måde. Under hensyn til, at en passager i sigtedes bil skulle afhøres, hvis forklaring kunne have væsentlig betydning for sagen, blev anklagemyndighedens anmodning om dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, taget til følge.

- *U 2023.22H: Betingelserne for dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, var opfyldt i en sag, hvor T skulle afgive forklaring under et indenretligt forhør om drabet på sin hustru, og hvor det skulle afklares, om sagen mod T kunne behandles som en tilståelsessag.*

Afgørelse om dørlukning træffes i medfør af retsplejelovens § 29 c, stk. 1, ved kendelse, efter at parterne og tilstedeværende personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4 (presserepræsentanter), har haft lejlighed til at udtale sig.

Massemedier er endvidere tillagt kære adgang med hensyn til kendelsen om dørlukning, jf. retsplejelovens § 393, stk. 2, og § 968, stk. 2, hvilket dog forudsætter, at disse har været til stede eller været repræsenteret ved en person fra samme massemedie i det retsmøde, hvor retten behandlede spørgsmålet.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 29, stk. 5, at der ikke kan træffes bestemmelse om dørlukning, hvis det er tilstrækkeligt at anvende reglerne om referat- eller navneforbud, jf. §§ 30 og 31, eller om udelukkelse af enkeltpersoner, jf. § 28 b.

I særlige tilfælde kan anklagemyndigheden endvidere begære, at også forhandlingen om, hvorvidt dørene skal lukkes, skal foregå for lukkede døre. Det fremgår således af retsplejelovens § 29 c, stk. 1, 2. pkt., at retten, især hvis afgørende hensyn til fremmede magter eller til sagens oplysning kræver det, ved kendelse kan bestemme, at også forhandling om, hvorvidt dørene lukkes, skal foregå for lukkede døre. Disse situationer betegnes som dobbeltlukkede døre. Der kan i den forbindelse henvises til bl.a. U 2025.2327H, hvor betingelserne for varetægtsfængsling med henblik på at sikre udsendelse var opfyldt, og hvor forhandlingen om dette foregik for dobbeltlukkede døre.

4.1.3.2. Referatforbud

Reglerne om referatforbud er beskrevet i retsplejelovens §§ 30-30 a.

De hensyn, der kan begrunde et referatforbud, er gengivet i retsplejelovens § 30, stk. 1, nr. 1-4, og svarer i vidt omfang til de hensyn, der kan begrunde, at dørene lukkes, eller at der nedlægges navneforbud, jf. retsplejelovens § 29 og § 31.

Et referatforbud indebærer overordnet, at der ikke må ske offentlige gengivelse af, hvad der sker under retsmødet. Forbuddet omfatter som udgangspunkt både de materielle og processuelle forhandlinger og drøftelser under retsmødet, men der er ikke noget til hinder for, at et referatforbud afgrænses til alene at gælde en del af forhandlingen.

Kendelse om referatforbud kan ske efter anmodning, eller retten kan tage stilling hertil af egen drift, jf. retsplejelovens § 30 a, stk. 1.

Inden retten træffer kendelse om, hvorvidt der skal nedlægges et referatforbud, har anklager, forsvarer og repræsentanter for medierne adgang til at udtale sig herom, jf. retsplejelovens § 30 b, stk. 1, 1. pkt.

Fra retspraksis om referatforbud kan bl.a. henvises til følgende afgørelser:

- *TfK 2021.525V: I en sædelighedssag mod en 17-årig blev byrettens kendelse om et afgrænset referatforbud for så vidt angik offentlig gengivelse af den del af hovedforhandlingen, der*

vedrørte billed- og videomateriale optaget uden T's samtykke, ophævet. Landsretten lagde vægt på bl.a., at pressen måtte anses for at have en legitim og beskyttelsesværdig interesse i at kunne omtale, at der som grundlag for sagen havde foreligget en videooptagelse, som var blevet til uden T's samtykke.

- *TfK 2023.202V: Under en sag om en speciallæges misbrug af sin stilling, der havde fremsat udtalelser over for og foretaget berøringer af seksuel karakter i forhold en patient F, afsagde landsretten kendelse om referatforbud i stedet for dørlukning, da hensynet til ikke at udsætte F for en unødvendig krænkelse, kunne varetages ved et referatforbud for så vidt angik tiltaltes forklaring. Der var enighed om referatforbud under F's forklaring.*
- *U 2024.2034V: Byretten burde i et grundlovsforhør mod S, der var sigtet for manddrab, subsidært grov vold med døden til følge, uanset ordlyden af retsplejelovens § 30 b, stk. 1, om, at referatforbud kan nedlægges ved retsmødets begyndelse, ikke have nedlagt referatforbud forud for sigtedes stillingtagen til sigtelsen. Landsretten lagde vægt på bl.a., at det under hensyn til sigtelsens karakter og grovhed havde særlig betydning, at offentligheden, der gennem nyhedsmedierne måtte forventes at blive gjort bekendt med sigtelsen, også kunne gøres bekendt med sigtedes stilling hertil. Hensynet til, at S var under 18 år, og hans interesse i at undgå en unødigt krænkelse, var varetaget ved, at der også var nedlagt navneforbud i sagen.*

4.1.3.3. Navneforbud

Reglerne om navneforbud fremgår af retsplejelovens §§ 31-31 a.

Det følger af retsplejelovens § 31, stk. 1, nr. 2, at retten i straffesager kan forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl på sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres (navneforbud), når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødigt krænkelse.

Efter retsplejelovens § 31, stk. 3, 1. pkt., skal retten ved afgørelsen om navneforbud tage hensyn til lovovertrædelsens grovhed og samfundsmæssige betydning.

Navneforbuddet kan udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, hvis anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, jf. § 31, stk. 4.

Navneforbuddet bortfalder dog senest ved afsigelsen af endelig dom, jf. § 31 a, stk. 3.

Retsplejelovens § 31 fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 362 af 2. juni 1999 om ændring af retsplejeloven (Styrkelse af samarbejdet mellem retterne og pressen).

Det fremgår af forarbejderne til ændringen af bestemmelsen bl.a. (lovforslag nr. L78 af 5. november 1998, de almindelige bemærkninger, pkt. 5.2.), at domstolene for hver enkelt sag må veje den enkeltes interesse i at få nedlagt navneforbud op mod den offentlige interesse i at kunne få oplyst den pågældendes identitet. I de specielle bemærkninger til § 31 er der anført en række eksempler på, hvad der vil kunne lægges vægt på ved afvejningen.

I praksis vil begæringen om navneforbud typisk blive fremsat af forsvareren eller en eventuel bistandsadvokat, men der kan også være tilfælde, hvor anklagemyndigheden vurderer det relevant at begære dette.

Fra retspraksis om navneforbud kan bl.a. henvises til følgende afgørelser:

- *U 2010.1427H: I et grundlovsforhør, hvor T blev sigtet for narkotikakriminalitet efter straffelovens § 191, anmodede T om navneforbud. Pressen protesterede og henviste til, at pressen kort tid inden grundlovsforhøret havde offentliggjort T's navn og kædet hende sammen med en mulig straffesag om narkotikakriminalitet, hvorfor det ikke ville være en unødvendig krænkelse af T at omtale hendes navn. Anklagemyndigheden og T påstod stadfæstelse. Højesteret udtalte, at et navneforbud uanset den forudgående offentliggørelse af T's navn i bl.a. aviser på internettet kunne være af væsentlig betydning for T. Højesteret tiltrådte derfor, at den forudgående omtale ikke i sig selv kunne medføre, at der ikke kunne nedlægges navneforbud og stadfæstede på denne baggrund landsrettens kendelse om navneforbud.*
- *U 2011.374Ø: I en sag, hvor S blev fremstillet i grundlovsforhør som sigtet for manddrab begået mod F, anmodede anklagemyndigheden om bl.a. navneforbud for så vidt angik den afdøde F. Betingelserne herfor var opfyldt. Landsretten anførte vedrørende navneforbuddet, at grundlovsforhøret fandt sted mindre end et døgn efter drabet på forurettede, der efterlod sig mindreårige børn og henviste i øvrigt til de af byretten anførte grunde om, at forurettede havde mindreårige børn, og at en offentlig gengivelse af den afdødes navn, stilling eller bopæl ville kunne indebære en unødvendig krænkelse, jf. retsplejelovens § 31, stk. 1, nr. 2. Landsretten tilføjede tillige, at den omstændighed, at navneforbuddet angik en afdød person, under de foreliggende omstændigheder ikke var til hinder for nedlæggelse af navneforbud.*
- *U 2015.1808H: Navneforbud blev ophævet i en sag vedrørende en advokat tiltalt for bl.a. skyldnersvig, efter tiltalte var rejst. Højesteret lagde vægt på, at tiltalen vedrørte bl.a. tre forhold af skyldnersvig af særlig grov beskaffenhed, som var begået med de medtiltalte A og B. T var advokat og forholdene var efter det oplyste begået som led i hans advokatvirksomhed. Navneforbuddet vedrørende A var ophævet ved en tidligere kendelse i landsretten, og hovedforhandlingen i sagen var berammet.*
- *U 2019.4152V: I en sag om besiddelse og videregivelse af videoer med seksuelt indhold af personer, der var under 18 år, nedlagde anklageren påstand om navneforbud for så vidt angik de forurettede og referatforbud. Sagen var efter det oplyste én af en række lignende sager, hvor der var sket viderebringelse af tilsvarende video- og billedmateriale, og disse sager havde tidligere været meget omtalt i pressen og offentligheden. Under hensyn hertil og til den tid, der var gået, siden forholdene var begået, sammenholdt med de forurettedes unge alder, fandt retten, at en offentlig gengivelse af forhandlingen i sagen ville indebære en sådan unødvendig krænkelse, at betingelserne for navneforbud og referatforbud var opfyldt.*
- *U 2025.1268Ø: Navneforbud blev ophævet i en sag om bedrageri, dokumentfalsk og forsøg herpå vedrørende bl.a. forfalskede miljørapporter mod S1 og S2. J1 og J2, som var mødt for TV2, nedlagde påstand om ophævelse af det nedlagte navneforbud. Forsvarerene for S1 og S2 påstod navneforbuddet opretholdt. Anklageren havde ingen bemærkninger til navneforbuddet. Sagen havde forbindelse til TV-programmet »Den Sorte Svane« og landsretten udtalte bl.a., at retten ved afgørelsen om navneforbud skal tage hensyn til lovovertrædelsens grovhed og samfundsmæssige betydning samt sagens efterforskningsmæssige stadium.*

4.1.4. Brev- og besøgskontrol

Som anført under pkt. 2.1.3. skal anklageren i forlængelse af et grundlovsforhør overveje, om sigtede i medfør af retsplejelovens §§ 771-772 skal være undergivet brev- og/eller besøgskontrol under varetægtsperioden.

På samme måde skal det løbende vurderes under varetægtsperioden, om brev- og/eller besøgskontrol fortsat er nødvendigt.

Brev- og besøgskontrollen kan være absolut, således at al brevveksling og al besøg bliver kontrolleret af politiet. Der er også mulighed for, ud fra en konkret vurdering, at undtage visser personer for brev- og besøgskontrollen, f.eks. nærtstående familiemedlemmer, børn eller lignende, såfremt der ikke foreligger en konkret begrundet mistanke om, at sigtede vil forsøge at påvirke relevante vidner eller lignende gennem disse personer. Politiet og anklagemyndigheden kan dermed beslutte at ophæve brev- og besøgskontrollen delvist for så vidt angår specifikke personer og er tillige forpligtet til at gøre dette, hvis der ikke foreligger en konkret begrundet mistanke om, at sigtede vil forsøge at påvirke efterforskningen gennem disse personer.

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om [brev- og besøgskontrol](#).

4.1.5. Straksdom

Det kan i forbindelse med et grundlovsforhør efter omstændighederne komme på tale at få sagen afsluttet med en såkaldt "straksdom". Heri ligger, at hovedforhandlingen i sagen indledes i forbindelse med grundlovsforhøret, fordi den sigtede tilstår forholdet. Sagen behandles således efter retsplejelovens § 831, hvorefter der afsiges dom. Det er en betingelse, at den sigtede samtykker til, at sagen kan fremmes som en tilståelsessag.

Vurderer anklageren, at der vil være mulighed for en straksdom, skal det sikres, at der indgår en opdateret straffeattest i sagen.

Har den sigtede fået sin sag afgjort ved en straksdom, skal der ikke tages stilling til spørgsmålet om opretholdelse af anholdelsen eller varetægtsfængsling.

Anklageren kan dog efter domsafsigelsen have en begæring om varetægtsfængsling under anke, eller indtil fuldbyrdelse kan finde sted, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1. Se nærmere herom under [pkt. 4.3](#).

4.2. Opretholdelse af anholdelsen

I medfør af retsplejelovens § 760, stk. 4, kan retten træffe beslutning om, at den sigtede foreløbigt skal forblive under anholdelse. Det fremgår af bestemmelsen, at dette kan ske, når den anholdte ikke findes at kunne løslades straks, og når retten på grund af de foreliggende oplysningers utilstrækkelighed eller af anden grund ikke finder straks at kunne tage stilling til spørgsmålet om varetægtsfængsling.

Anholdelsen kan i medfør af retsplejelovens § 760, stk. 5, opretholdes i 3 x 24 timer, og den anholdte, skal på ny fremstilles for en dommer, såfremt den pågældende ikke forinden er løsladt.

Opretholdelse af anholdelse træffes som udgangspunkt ved beslutning og ikke kendelse, jf. retsplejelovens § 760, stk. 4. Der er dog intet til hinder for, at retten i en kendelse indledningsvis konstaterer, at der på det foreliggende grundlag ikke kan træffes afgørelse om varetægtsfængsling og derefter træffer beslutning om opretholdelse af anholdelse.

I praksis er det typisk retten, der af egen drift træffer beslutning om opretholdelse af anholdelsen med henblik på, at der tilvejebringes yderligere oplysninger til brug for vurderingen af, om betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldte. Det kan f.eks. være, når der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for mistankens styrke, eller om en eller flere fængslingsgrunde foreligger. Bestemmelsen anvendes dog også, når flere sigtede skal fremstilles i grundlovsforhør, og det ikke er muligt at tage stilling til varetægtsfængsling for alle anholdte inden 24 timer, jf. herved [pkt. 4.1.1](#).

4.3. Varetægtsfængsling

Reglerne om varetægtsfængsling er beskrevet i retsplejelovens kapitel 70.

Kapitlet blev gennemgående revideret ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten m.v.).

Det fremgår af forarbejderne (lovforslag nr. L 134 af 16. december 1977, de almindelige bemærkninger, pkt. I og III), at lovforslaget byggede på bl.a. Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt, og at lovforslaget i det væsentlige blev udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Reglerne om varetægtsfængsling er siden ændret flere gange, bl.a. ved lov nr. 493 af 17. juni 2008 om ændring af retsplejeloven (Begrænsning af langvarige sigtelse og varetægtsfængsling m.v.), men en væsentlig del baserer sig fortsat på ændringerne i forbindelse med lov nr. 243 af 8. juni 1978.

4.3.1. De materielle betingelser for varetægtsfængsling

De materielle betingelser for varetægtsfængsling fremgår af retsplejelovens §§ 762-763.

Vurderingen af, om betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, består overordnet af en prøvelse af kriminalitetskravet, mistankekravet og indikationskravet. Indledningsvis skal det således vurderes, om den kriminalitet, som den anholdte sigtes for, kan danne grundlag for varetægtsfængsling. Herefter skal det vurderes, om mistanken er begrundet eller særlig bestyrket. Ud over de nævnte grundbetingelser kræver varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, at der i den konkrete sag foreligger særlige hensyn, der kan begrunde varetægtsfængsling. Disse hensyn kaldes indikationskrav eller fængslingsgrunde og er formuleret nærmere i § 762, stk. 1, nr. 1-3, § 762, stk. 2, nr. 1-2, og § 763, stk. 1, nr. 1-2.

Ved spørgsmålet om varetægtsfængsling skal der herudover altid foretages en proportionalitetsvurdering i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 3, jf. nærmere herom under pkt. 4.3.1.4.

Reglen om varetægtsfængsling i § 763 udgør en særregel om varetægtsfængsling ved overtrædelse af vilkår, ved betinget benådning eller prøveløsladelse, jf. nærmere herom under 4.3.1.3.

Reglerne om varetægtsfængsling skal endvidere ses i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), der er inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 285 af 29. april 1992, herunder navnlig konventionens artikel 5.

4.3.1.1. Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1

Mistankekravet

Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, forudsætter, at der foreligger en begrundet mistanke om, at den sigtede har begået en lovovertrædelse.

Relativt set betyder dette, at der skal foreligge en stærkere mistanke end den, der skal til for at rejse sigtelse, men at der ikke kræves beviser, der nærmer sig dem, som er nødvendige for en domfældelse, jf. Hans Gammeltoft Hansen, strafferetspleje, bind II, 1. udgave, 1989, side 131.

I betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II om udvalgets overvejelser, side 21), er det anført bl.a., at graden af mistankens nødvendige styrke ikke kan beskrives nøjagtigt i loven, og at afgørelsen af dette må bero på et skøn.

Under grundlovsforhøret påhviler det anklageren gennem afhøring af den sigtede og dokumentation af sagens relevante bilag at redegøre for, at der foreligger en begrundet mistanke om, at den sigtede har begået den lovovertrædelse, som den pågældende er sigtet for.

Forskellige omstændigheder kan understøtte, at der foreligger en begrundet mistanke mod den sigtede. Disse kan variere fra sag til sag og vil afhænge af kriminalitetstypen. I en sag om narkotika kan det f.eks. være konkrete fund, som kan knyttes til gerningspersonen, udlæsninger af tekniske devices mv., mens det i andre sagstyper, f.eks. sædelighedssager, i højere grad kan være vidners forklaringer til politiet, som understøtter mistanken mod den sigtede. Oplysninger om sigtelser og forstraffe, herunder navnlig for ligeartet kriminalitet, kan også indgå i vurderingen. Hvis den sigtede nægter at udtale sig under grundlovsforhøret, skal anklageren være opmærksom på, at anholdte efter retsplejelovens regler, herunder bl.a. retsplejelovens § 754, stk. 1, jf. § 752, stk. 1, har ret til ikke at udtale sig. Sagens omstændigheder kan dog understøtte mistankegrundlaget i en sådan grad, at det forhold, at sigtede vælger ikke at udtale sig, styrker mistankegrundlaget yderligere. Se hertil også Jochimsen m.fl., Grundlovsforhøret, 3. udgave, 2024, side 180.

Kriminalitetskravet

Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, forudsætter herudover, at sigtelsen angår en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, og lovovertrædelsen efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover.

Som det fremgår af bestemmelsens ordlyd, er det afgørende strafferammen for det påsigtede og ikke, hvilken straf den eller de sigtede konkret står til.

Når det vurderes, om kriminalitetskravet i retsplejelovens § 762, stk. 1, er opfyldt, skal anklageren være opmærksom på, at der kan foreligge skærpende omstændigheder, der kan have betydning for strafferammen for det påsigtede.

Selvom kriminalitetskravet er opfyldt, kan varetægtsfængsling dog ikke ske, hvis lovovertrædelsen kun kan ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage, eller hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Dette følger af retsplejelovens § 762, stk. 3. Det betyder, at der ikke er hjemmel til at varetægtsfængsle, hvis lovovertrædelsen vil medføre en straf på 30 dage, jf. U 2007.1404 V.

Anklageren skal derfor også foretage en vurdering af den straf, den sigtede forventes konkret at stå til.

Indikationskravene

Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, forudsætter herudover, at en eller flere indikationskrav (fængslingsgrunde) i § 762, stk. 1, nr. 1-3, er opfyldt.

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 (Flugtfare/unddragelsesrisiko)

Bestemmelsen om varetægtsfængsling på grund af unddragelsesrisiko er beskrevet i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, hvoraf det følger, at der kan ske varetægtsfængsling, når der efter det om sigtedes

forhold oplyste er bestemte grunde til at antage, at han vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen.

I betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit IV, bemærkningerne til § 762 i betænkningens lovudkast, side 72), er det anført bl.a., at flugtfaren skal være begrundet i de foreliggende oplysninger om sigtedes forhold. Det fremgår videre, at straffens størrelse i den forbindelse ikke er et tilstrækkeligt moment til isoleret at begrunde en frygt for, at sigtede vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen, men at denne frygt yderligere må bestyrkes i oplysningerne om sigtedes forhold, herunder hans tilknytning, bopælsforhold, beskæftigelse eller lignende. Varigheden af den forventelige strafferetlige reaktion kan dermed indgå som et moment sammen med andre momenter. Herudover fremgår det, at varetægt vil være begrundet ikke alene ved fare for varig unddragelse, men også fare for midlertidig unddragelse.

Anklageren skal således vurdere, om sigtedes personlige forhold medfører, at der konkret foreligger en risiko for, at vedkommende vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen, hvis der ikke sker varetægtsfængsling.

En unddragelsesrisiko vil ofte foreligge, hvor sigtede er udlænding uden fast bopæl her i landet. Der henvises i den forbindelse også til de særlige regler om varetægtsfængsling og frihedsberøvelse m.v. af udlændinge i hjemrejseloven. Se hertil også pkt. 4.3.6.

Med hensyn til de omstændigheder, der kan indgå ved vurderingen af, om der foreligger unddragelsesrisiko, henvises i øvrigt til Rigsadvokatens praksisoversigt over varetægtsfængsling.

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2 (Frygt for gentagelse/gentagelsesrisiko)

I medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, kan der endvidere ske varetægtsfængsling, hvis der er bestemte grunde til at frygte, at den sigtede på fri fod vil begå ny ligeartet kriminalitet.

I betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II, udvalgets forslag til formulering varetægtsbetingelser, side 26), er det anført bl.a., at frygt for gentagelse især kan komme på tale, hvis lovovertrædelsen er begået under prøveløsladelse, prøveudskrivning, undvigelse eller udgang, eller når lovovertrædelsen er begået, mens der verserer en sag mod sigtede for et tilsvarende, tidligere forhold. Endvidere er det anført, at personlige eller sociale forhold kan være så ustabile, at der er nærliggende fare for fortsat kriminalitet. Hvis sigtede tidligere flere gange har været straffet for forhold af lignende beskaffenhed, vil dette også kunne tale for, at der foreligger gentagelsesfare.

Anklageren skal således vurdere, om der konkret er risiko for, at den sigtede, hvis vedkommende forbliver på fri fod, vil begå ny ligeartet kriminalitet.

Med hensyn til de omstændigheder, der kan indgå ved vurderingen af, om der foreligger gentagelsesrisiko, henvises i øvrigt til Rigsadvokatens praksisoversigt over varetægtsfængsling.

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 (Frygt for bevisødelæggelse/kollussionsarrest/påvirkningsrisiko)

Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, forudsætter, at der efter sagens omstændigheder er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre.

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten, m.v.).

Tidligere havde en lignende bestemmelse været indsat i retsplejeloven som § 780, stk. 1, nr. 2, litra c.

Det fremgår af forarbejderne til lovændringen (lovforslag nr. L 134 af 16. december 1977, de almindelige bemærkninger, afsnit I, pkt. 1), at bestemmelsen bygger på betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt.

I betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II, udvalgets forslag til formulering af varetægtsbetingelser, side 26), er det anført bl.a., at varetægt kan være påkrævet, i hvert fald hvis sagens omstændigheder giver grund til at tro, at der foreligger organiseret kriminalitet eller et særligt afhængighedsforhold til medsigtede på fri fod. Med formuleringen »advare medskyldige«, tænkes ikke alene på personer, der har medvirket til det strafbare forhold, men f.eks. også på bagmandsvirksomhed. Det er videre anført, at når sagen mod en i varetægt hensat person, der er indblandet i lovovertrædelser begået af flere personer, er så vidt fremskreden, at den vil kunne påkendes for dennes vedkommende, vil det ofte være rimeligt at fremme den til dom, uanset om sagen mod de øvrige endnu ikke kan afsluttes. Det fremgår tillige, at formuleringen »sagens omstændigheder« ikke blot skal forstås som sigtedes forhold og de konkret oplyste omstændigheder, men hele sagens karakter. Endelig fremgår det, at er der tale om organiseret kriminalitet, vil der normalt være en betydelig fare for bevisødelæggelse.

På side 73 i betænkningen (udvalgets bemærkninger til lovudkastet) fremgår det herudover, at ændringen fra ordene »påvirke andre« i den tidligere bestemmelse til det foreslåede »advare medskyldige« skulle tilsi, at reglen også skal kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor omstændighederne mod den sigtede er klarlagt – f.eks. ved hans tilståelse – men hvor der er medskyldige, evt. bagmænd på fri fod, og hvor der vil være grund til at frygte, at den sigtede, såfremt denne ikke bliver varetægtsfængslet, vil modvirke undersøgelsen mod disse. Det fremgår samtidig, at formuleringen »påvirke andre« ikke blot skal forstås som påvirkning til at afgive urigtig forklaring, men også f.eks. påvirkning til at fjerne koster eller til at fremsætte trusler mod vidner.

Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt samt til lovforslaget (lovforslag nr. L 134 af 16. december 1977), herunder lovforslagets almindelige bemærkninger, afsnit III, pkt. 2, hvoraf det fremgår, at Justitsministeriet kunne tilslutte sig de forslag, som udvalget havde stillet med hensyn til betingelserne for anvendelse af varetægt.

Vurderingen af, om indikationskravet i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, er opfyldt, indebærer, at anklageren skal lægge vægt på sigtedes faktiske muligheder for at vanskeliggøre forfølgningen i sagen, samt sandsynligheden for, at den sigtede vil udnytte denne mulighed, jf. Møller m.fl., Kommenteret retsplejelov, 11. udgave, bind 4, 2024, side 255 ff.

Anklageren skal således kunne konkretisere 1) hvilken konkret fare der er for bevisødelæggelse i sagen, hvis der ikke sker varetægtsfængsling af den sigtede 2) hvorfor der er bestemte grunde til at tro, at sigtede på fri fod vil gøre det, man frygter (*vil* sigtede skade efterforskningen) og 3) hvorfor der er bestemte grunde til at tro, at sigtede vil få held med at skade efterforskningen, hvis sigtede gør det, man frygter (*kan* sigtede skade efterforskningen), jf. Kistrup m.fl., Straffeprocessen, 4. udgave, 2023, side 603 ff.

Anklageren skal således kunne redegøre for, at der er en konkret og reel (og dermed ikke blot en abstrakt) fare for bevisødelæggelse i sagen.

Det vil f.eks. ikke være tilstrækkeligt blot at henvise til »sagens karakter« som begrundelse for, at der er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, idet den konkrete fare for bevisødelæggelse skal kunne konkretiseres, ligesom sigtedes faktiske muligheder for bevisødelæggelse og sandsynligheden for, at den sigtede vil udnytte denne mulighed, skal indgå i vurderingen. Ved risiko for, at den sigtede vil advare medskyldige, skal der på samme måde kunne redegøres for den *konkrete* fare herfor, ligesom det skal kunne begrundes, hvorfor der er bestemte grunde til at tro, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen, og hvorfor der er en vis sandsynlighed for, at sigtede faktisk vil få held med dette.

Bestemmelsen vil f.eks. kunne påberåbes, hvis det er nødvendigt at sikre, at den sigtede ikke har adgang til at kunne fjerne spor, fjerne gemt udbytte mv., og der er bestemte grunde til at tro, at sigtede vil gøre det samt en vis sandsynlighed for, at sigtede faktisk vil udnytte muligheden og få held med at gøre dette.

Anklageren skal i den forbindelse være opmærksom på, om mindre indgribende foranstaltninger som f.eks. ransagning og beslaglæggelse kan anvendes til opfyldelse af formålet, og at grundlaget for at opretholde fængslingen i sådanne tilfælde vil kunne falde i takt med, at beviserne sikres.

Bestemmelsen vil herudover kunne påberåbes i tilfælde, hvor der er medgerningspersoner på fri fod, og der konkret er risiko for, at den sigtede vil og kan udnytte muligheden for at advare disse eller sammenstemme forklaringer med disse. På samme måde kan der lægges vægt på, om der er risiko for, at den sigtede vil og kan udnytte muligheden at kontakte vidner med henblik på at påvirke deres forklaringer.

Hvis der i sagen indgår tekniske beviser, f.eks. i form af udlæsninger af tekniske devices, DNA eller lignende, og den sigtede ikke skal have mulighed for at påvirke medgerningspersoner eller andre for sagen relevante personer om indholdet heraf, vil der også kunne ske varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3. Det forudsætter dog som nævnt, at der konkret er risiko for, at den sigtede vil påvirke disse, og der er en vis sandsynlighed for, at den sigtede faktisk vil få held med dette.

Har den sigtede afgivet en forklaring til politiet eller en indenretlig forklaring, kan der lægges vægt på, om den sigtede erkender sin rolle i sagen, og om den sigtede forklarer om de øvrige medsigtedes roller i sagen. Der kan dog være behov for at efterprøve sigtedes forklaring, herunder eventuelle huller i forklaringen, hvis forklaringen fremstår udetaljeret, hvis der er afgivet divergerende forklaringer, eller hvis forklaringen er i modstrid med de øvrige beviser i sagen.

I takt med, at efterforskningen i sagen skrider frem, skal der mere til at begrunde varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, end ved efterforskningens begyndelse. Det følger således af forarbejderne (lovforslag nr. L 78 af 27. februar 2008 om begrænsningen af langvarige sigtelser og varetægtsfængsling, de specielle bemærkninger til retsplejelovens § 764, stk. 4), at der efter afslutning af efterforskningen skal foreligge en *betydelig påvirkningsrisiko af afgørende betydning* for forfølgningen eller væsentlige hensyn til beskyttelse af vidner eller andre.

I takt med, at efterforskningen skrider frem, bør anklageren derfor nøje overveje, om grundlaget for varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, fortsat er til stede.

Er der tale om en sag af grov karakter, kan det være relevant at overveje, om der i stedet skal ske varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, på grund af retshåndhævelsen, jf. nærmere herom under pkt. 4.3.1.2.

Vurderes det, at betingelserne for varetægtsfængslingen ikke længere til stede, bør anklageren i samarbejde med politiet straks foranledige, at der sker løsladelse, jf. også retsplejelovens § 768, hvorefter varetægtsfængsling skal bringes til ophør, når betingelserne for fængsling ikke længere er til stede.

Når en sigtet varetægtsfængsles, anføres i kendelsen de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, jf. § 764, stk. 4, 2. pkt. Varetægtsfængsles sigtede i medfør af § 762, stk. 1, nr. 3, skal anklageren være opmærksom på, at begrundelsespligten er yderligere skærpet, idet det i medfør af retsplejelovens § 764, stk. 4, 3. pkt. endvidere kræves, at de væsentligste efterforskningsskridt, som forventes foretaget, skal anføres.

Med hensyn til de omstændigheder, der kan indgå ved vurderingen af, om der foreligger påvirkningsrisiko, henvises i øvrigt til Rigsadvokatens praksisoversigt over varetægtsfængsling.

Endelig skal anklageren ved varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, være opmærksom på, at varetægtsfængsling efter denne bestemmelse ofte kombineres med brev- og besøgskontrol i retsplejelovens §§ 771-772, jf. nærmere herom under pkt. 4.1.4. Derudover kan varetægtsfængsling i medfør af § 762, stk. 1, nr. 3, kombineres med isolation i arresten. Reglerne herom er beskrevet i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om varetægtsfængsling i isolation, jf. pkt. 4.3.7.

4.3.1.2. Varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2

Retsplejelovens § 762, stk. 2, udgør den såkaldte retshåndhævelsesarrest. Bestemmelsen adskiller sig fra varetægtsbetingelserne i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1-3, ved, at det vil være stødende, at personer, der med stor sikkerhed har begået grov kriminalitet, kan være på fri fod.

Der kan om overvejelserne bag indsættelsen af bestemmelsen henvises til betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II om udvalgets forslag til formulering af varetægtsbetingelser, side 27) og betænkning nr. 978/1983 om varetægtsfængsling i voldssager (kapitel 3 om udvalgets overvejelser, side 37).

Mistankekrav

Det følger af retsplejelovens § 762, stk. 2, at en sigtet kan varetægtsfængsles, når der foreligger en særligt bestyrket mistanke om, at en sigtet har begået den lovovertrædelse, den pågældende sigtes for.

Mistankekravet er således skærpet i forhold til retsplejelovens § 762, stk. 1, idet der skal bestå en meget betydelig sandsynlighed for, at sagen vil ende med domfældelse i overensstemmelse med sigtelsen, når det fuldstændige efterforskningsmateriale foreligger og bliver afprøvet under domsforhandlingen, jf. Hans Gammeltoft Hansen, Strafferetspleje, bind II, 1. udgave, 1989, side 132.

Der kan f.eks. foreligge særlig bestyrket mistanke, hvis gerningsmanden erkender, eller der i øvrigt er tungtvejende beviser for den sigtedes skyld, f.eks. pågribelse på fersk gerning.

Er der afsagt fældende dom i byretten, vil mistankekravet ved varetægtsfængsling under anke som udgangspunkt være opfyldt.

Kriminalitetskrav

Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, forudsætter herudover, at sigtelsen angår en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, og som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, jf. § 762, stk. 2, nr. 1, eller, at sigtelsen angår en eller flere af de nærmere opregnede kriminalitetsformer i § 762, stk. 2, nr. 2, og at lovovertrædelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed kan ventes at ville medføre en ubetinget dom på fængsel i mindst 60 dage.

Med hensyn til varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1, har Højesteret imidlertid flere gange fastslået, at varetægtsfængsling forudsætter, at der straffen ved endelig dom må forventes at ville føre til en straf på mindst 1 års ubetinget fængsel eller anden strafferetlig foranstaltning af tilsvarende indgribende betydning, jf. bl.a. U 2011.1758H og U 2012.1088H.

Det er dog ikke tilstrækkeligt til at varetægtsfængsle efter stk. 2, nr. 1, at minimumskravet på 1 års ubetinget fængsel er opfyldt, idet der i hvert enkelt tilfælde skal foretages en konkret vurdering af, om forholdets grovhed skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod, jf. U 2017.273H. I denne afgørelse

udtalte Højesteret endvidere, at der i almindelighed kræves mere til at begrunde fængsling i sager om økonomisk kriminalitet end i sager om personfarlig kriminalitet, jf. hertil også Kistrup m.fl., Straffeprocessen, 4. udgave, 2023, side 613.

Indikationskrav

Med hensyn til indikationskravet efter retsplejelovens § 762, stk. 2, fremgår det af bestemmelsen, at hensynet til retshåndhævelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod. Herved sigtes således til hensynet til retsfølelsen i befolkningen.

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatens praksisoversigt over varetægtsfængsling.

4.3.1.3. Varetægtsfængsling efter § 763

Efter retsplejelovens § 763, stk. 1, kan der ske varetægtsfængsling, når der er begrundet mistanke om, at en person har overtrådt vilkår, som er fastsat i en betinget dom i henhold til kapitel 7 eller 8, ved benådning eller ved prøveløsladelse, hvis retten finder, at overtrædelsen er af en sådan beskaffenhed, at der foreligger spørgsmål om fuldbyrdelse af fængselsstraf eller indsættelse i anstalt, og

1. der efter det om den pågældendes forhold oplyste er bestemte grunde til at antage, at han vil unddrage sig følgerne af vilkårsovertrædelsen, eller
2. der efter det om hans forhold oplyste er bestemte grunde til at frygte, at han på fri fod fortsat vil overtræde vilkårene, og det under hensyn til overtrædelsens beskaffenhed skønnes påkrævet, at disse forhindres, ved at han varetægtsfængsles.

Det følger endvidere af § 763, stk. 2, at det samme gælder, hvis der er begrundet mistanke om, at en person har overtrådt bestemmelser, der er fastsat i en dom eller kendelse efter straffelovens § 68, § 69, § 70 eller § 72.

Det fremgår af betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit IV, bemærkninger til lovudkastet, side 73), bl.a., at bestemmelsen kan anvendes til at afbryde en påbegyndt social deroute, der ellers må frygtes at ville ende i ny kriminalitet.

Undertiden citeres både § 763 og § 762, jf. herved eksempelvis U 1983.501H, hvor A, der 6 gange tidligere var straffet vold, og som var sigtet for under prøveløsladelse at have overtrådt dagældende straffelovs § 244, stk. 2, og stk. 4, blev fængslet med henvisning til retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, og § 763, stk. 1, nr. 2. Der kan endvidere henvises til U 2001.1457H, hvor Højesteret ophævede landsrettens henvisning til § 763, stk. 1, nr. 2, med henvisning til, at prøvetiden for det tidligere pådømte forhold var udløbet, men opretholdt fængslingen i medfør af § 762, stk. 1, nr. 2, og stk. 2, nr. 1.

4.3.1.4. Kravet om proportionalitet

Det følger af grundlovens § 71, stk. 5, at ingen kan underkastes varetægtsfængsel for en forseelse, som kun kan medføre straf af bøde eller hæfte.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 762, stk. 3, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis lovovertrædelsen kan ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage, eller hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtedes findes skyldig.

Som nævnt under pkt. 4.3.1.1. indebærer proportionalitetskravet i § 762, stk. 3, at anklageren skal foretage en vurdering af, hvorvidt det påsigtede forhold må forventes at give over 30 dages fængsel i straf, hvilket i praksis vil sige 40 dages fængsel.

Ved vurderingen af den forventede retsfølge skal der som udgangspunkt tages hensyn til normal prøveløsladelsestid, hvorefter der vil kunne ske prøveløsladelse, når to tredjedele af straffen er udstået, jf. straffelovens § 38, stk. 1, samt U 2012.2271H og U 2020.3699H. I visse tilfælde kan prøveløsladelse dog undtagelsesvis være utilrådelig. Er der fornøden sikkerhed for, at den sigtede ikke vil blive prøveløsladt, er proportionalitetskravet i retsplejelovens § 762, stk. 3, ikke til hinder for at opretholde varetægtsfængslingen i længere tid end den forventede straf med fradrag af normal prøveløsladelsestid, jf. herved bl.a. U 2024.2127H, hvor Højesteret lagde vægt på oplysningerne om sagens karakter, tiltaltes personlige forhold, herunder omfattende forstraffe for ligeartet kriminalitet, det hurtige recidiv og oplysningen om, at tiltalte afsonede sin seneste dom for ligeartet kriminalitet fuldt ud samt U 2025.1353H, hvor prøveløsladelse ikke var aktuelt grundet T's tilknytning til en verserende bandekonflikt. Se endvidere nærmere herom i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om langvarige varetægtsfængslinger og proportionalitet i varetægtsfængslingers længde, pkt. 3.3.3.

For personer omfattet af straffelovens § 16, hvor det forventes, at vedkommende vil blive idømt en foranstaltning i medfør af straffelovens § 68, har Højesteret slået fast, at proportionalitetsvurderingen skal foretages i forhold til længden af den forventede frihedsberøvende foranstaltning og ikke i forhold til den straf, som en tilregnelig gerningsmand ville være idømt, jf. U 2022.2963H. I den forbindelse bør der lægges vægt på kriminalitetens karakter og oplysninger om sigtedes personlige forhold, herunder om vedkommende tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet.

Ud over vurderingen af den forventede straf skal der være en forholdsmæssighed ved indgrebet, hvor anklageren skal foretage en afvejning af to modstående hensyn – på den ene side den skade og forstyrrelse, som indgrebet kan forvolde hos sigtede, hans familie og andre, der bliver berørt deraf, og på den anden side af indgrebets nødvendighed, jf. betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II, udvalgets forslag til formulering af varetægtsfængsling, side 25). Dette gælder både vurderingen af, om der grundlag for at fremstille en sigtet med henblik på varetægtsfængsling, samt om bestemmelsen i retsplejelovens § 762, stk. 3, er til hinder for fortsat opretholdelse af fængslingen.

4.3.2. Varetægtsfængsling in absentia

Det følger af retsplejelovens § 764, stk. 2, at en sigtet, der er til stede her i landet, afhøres i retten om sigtelsen og skal have lejlighed til at udtale sig, inden afgørelsen træffes, medmindre retten finder, at fremstillingen af særlige grunde må anses for nytteløs eller skadelig for sigtede. Er kendelse om varetægtsfængsling afsagt, uden at sigtede har haft lejlighed til at udtale sig i retten, skal han fremstilles i retten inden 24 timer efter, at han er indbragt her til landet, eller hindringen for hans fremstilling er ophørt.

Der kan således ske varetægtsfængsling uden sigtedes tilstedeværelse (varetægtsfængsling in absentia), hvis en sigtet ikke er til stede her i landet, jf. herved bl.a. AM 2022.08.26H om varetægtsfængsling in absentia af S, der efterfølgende blev efterlyst internationalt samt TfK 2016.798Ø om varetægtsfængsling in absentia af en mor, der havde bortført sit barn til Polen uden faderens samtykke.

Der kan endvidere ske varetægtsfængsling uden sigtedes tilstedeværelse, hvis retten finder, at fremstillingen af særlige grunde må anses for nytteløs eller skadelig for sigtede.

Det følger af betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II, udvalgets overvejelser, side 41), at det er en næsten selvfølgelig regel, at sigtede skal have adgang til at være til stede i det retsmøde, hvor bestemmelse om varetægt træffes, og at der alene bør afholdes retsmøde uden sigtede,

hvis sigtede ikke er til stede her i landet, eller hvis retten af særlige grunde, f.eks. på grund af sigtedes sygdom, finder, at fremstilling må anses for nytteløs eller skadelig for den sigtede. Det følger videre af betænkningen (afsnit IV, bemærkninger til lovudkastet, side 74), at der som tilfælde, hvor fremstilling af sigtede i retten må anses for nytteløs eller skadeligt for ham, især kan nævnes sygdom eller bevidstløshed. Det fremgår samtidig, at reglen ikke bør anvendes på tilfælde, hvor f.eks. sproglige hindringer eller hindringer ved at fremskaffe en tolk til retsmødet vil vanskeliggøre en afhøring.

Når sigtede er bragt til landet eller hindringen for hans fremstilling er ophørt, skal pågældende dog fremstilles inden 24 timer efter, at han er indbragt her til landet, eller hindringen for hans fremstilling er ophørt.

4.3.3. Fængslingssurrogater

Er betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling til stede, men kan varetægtsfængslingens øjemed opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, kan retten træffe afgørelse herom, jf. retsplejelovens § 765, stk. 1. Det kræver dog, at sigtede samtykker heri.

Bestemmelsens stk. 2 indeholder en ikke udtømmende opregning af fængslingssurrogater. I praksis anvendes fængslingssurrogater ofte for unge under 18 år, psykisk syge eller udviklingshæmmende, jf. herved bl.a. U 2022.2963H om varetægtsfængsling i surrogat på psykiatrisk afdeling. Surrogat kan dog være relevant i alle sager.

Det fremgår af betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt (afsnit II om udvalgets overvejelser, side 34), at der er grund til at anspore retterne, politiet og forsvarerne til at søge varetægtssurrogater anvendt i tilfælde, hvor disse vil være tilstrækkelige foranstaltninger, hvilket først og fremmest skyldes hensynet til sigtede og hans familie, der vil blive påført langt mindre ulemper ved surrogatfængsling. Det fremgår herudover, at også samfundshensyn kan tale for anvendelse af surrogatfængsling, der som regel vil være billigere end varetægtsfængsling. Det anføres videre, at fængslingssurrogater i tilfælde, hvor varetægtsfængslingen bliver langvarig – navnlig under anke – vil kunne erstatte varetægt med anbringelse i mere hensigtsmæssige institutioner.

Hvis betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, og anklagemyndigheden i samarbejde med politiet vurderer, at varetægtsfængsling vil kunne opnås ved anvendelse af varetægtssurrogater, skal der nedlægges påstand herom. Det er dog en forudsætning, at det i samarbejde med politiet forud herfor er undersøgt, om varetægtssurrogatet rent praktisk kan etableres, og at surrogatet effektivt kan varetage hensynene bag varetægtsfængslingen.

4.3.4. Frister for varetægtsfængsling

Det følger af retsplejelovens § 767, at retten ved varetægtsfængsling skal fastsætte en frist for varetægtsfængslingens længde. Det samme gør sig gældende, hvis retten i stedet for varetægtsfængsling har truffet afgørelse om foranstaltninger i medfør af retsplejelovens § 765.

Det fremgår således af retsplejelovens § 767, stk. 1, 1. pkt., at bortset fra tilfælde, hvor sigtede ikke er til stede her i landet, fastsættes der i kendelsen en frist for varetægtsfængslingens eller foranstaltningens længde. Fristen skal være så kort som muligt og må ikke overstige 4 uger, jf. § 767, stk. 1, 2. pkt. Fristen kan forlænges, men højst med 4 uger ad gangen. Forlængelse sker ved kendelse, medmindre sigtede erklærer sig indforstået hermed, jf. § 767, stk. 1, 3. og 4. pkt.

Når der er indleveret anklageskrift, og retten har fastsat et tidspunkt for hovedforhandlingen, kan retten ved udløb af fristen i stk. 1, bestemme, at varetægtsfængsling eller foranstaltningen skal fortsætte uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen, jf. § 767, stk. 2, 1. pkt.

Bestemmelsen om varetægtsfængsling eller anden foranstaltning har kun virkning indtil sagens afgørelse, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1. Om varetægtsfængsling efter dom henvises til [pkt. 4.3.5.](#) nedenfor.

Som anført under pkt. 2.1.2. er det vigtigt, at anklagemyndigheden i samarbejde med politiet sikrer, at der i fængslingsperioden er den fornødne fremdrift i efterforskningen, ligesom det bl.a. løbende skal vurderes, om betingelserne for varetægtsfængsling fortsat er opfyldt, og om fortsat varetægtsfængsling opfylder proportionalitetskravet i retsplejelovens § 762, stk. 3. Dette hænger også sammen med retsplejelovens § 768, hvoraf det fremgår, at varetægtsfængsling eller foranstaltninger, der træder i stedet herfor, om fornødent skal ophæves ved rettens kendelse, når betingelserne for iværksættelse ikke længere er til stede, eller når undersøgelsen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed, og fortsat varetægtsfængsling eller anden foranstaltning ikke er rimelig, ligesom proportionalitetskravet i § 762, stk. 3, altid skal være opfyldt.

Anklageren skal herudover i god tid forud for hver fristforlængelse undersøge, om fristforlængelsen kan ske frivilligt på skriftligt grundlag, eller om fristforlængelsen skal ske ved et retsmøde, som enten kan afholdes via videolink eller ved personlig fremstilling i retten.

Skal der afholdes et retsmøde, skal anklageren sørge for forud for udløbet af fristen for varetægtsfængsling at indgive en skriftlig anmodning til retten (fristforlængelsesbegæring), hvor den eller de fængslingsbestemmelser, som påberåbes, er anført, ligesom de faktiske omstændigheder, som anmodningen støtter sig på, og de væsentlige efterforskningsskridt, som forventes foretaget, skal være anført, jf. retsplejelovens § 764, stk. 1, 3. pkt.

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatens koncept om fortsat varetægtsfængsling i POLSAS. Konceptet skal som det klare udgangspunkt bruges i hele anklagemyndigheden med det formål at sikre en ens behandling af fristforlængelsesbegæring på tværs af landet.

Der kan dog være helt særlige sager med skærmede efterforskninger, hvor der er behov for at gøre undtagelser i brugen af konceptet, dog således at indholdet afspejler det nye koncept om fortsat varetægtsfængsling

Anklageren skal herudover være opmærksom på, at der i politikredsen kan være fastsat lokale retningslinjer i samarbejde med retterne om, hvornår en fristforlængelsesbegæring samt eventuelle nye sagsakter senest skal være indgivet til retten, ligesom anklageren skal være opmærksom på, om der i politikredsen er faste ugedage, som skal anvendes, når der anmodes om en frist for varetægtsfængslingen.

Hvis retten under en fristforlængelse beslutter, at sigtede skal løslades, f.eks. fordi fængslingsgrundlaget ikke længere er til stede, kan en sådan kendelse efter omstændighederne kæres, jf. herved grundlovens § 71, stk. 4, sammenholdt med retsplejelovens § 968, stk. 1. Kæremålet kan i medfør af retsplejelovens § 969, stk. 2, tillægges opsættende virkning.

For muligheden for brug af videolink i grundlovsforhør og fristforlængelser kan der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om [videolink – brug af videolink i retsmøder](#).

Det følger af retsplejelovens § 768, stk. 1, at varetægtsfængsling eller foranstaltninger, der træder i stedet herfor, om fornødent ved rettens kendelse skal ophæves, når forfølgning opgives eller betingelserne for iværksættelse ikke længere er til stede. Det følger endvidere af retsplejelovens § 768, stk. 2, at finder retten, at undersøgelsen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed, og at fortsat varetægtsfængsling eller anden foranstaltning ikke er rimelig, skal retten ophæve den.

Anklageren skal i forbindelse med forlængelser af varetægtsfængsling herudover være opmærksom på fristerne i retsplejelovens § 768 a, stk. 1 og stk. 2, som markerer yderpunkterne for, hvornår varetægtsfængsling enten skal være bragt til ophør, eller hvor der skal foreligge en særlig eller helt særlig begrundelse for varetægtsfængsling.

Der henvises i den forbindelse til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om langvarige varetægtsfængslinger og proportionalitet i varetægtsfængslingers længde, hvor det nærmere fremgår, hvad anklageren skal være særligt opmærksom på ved varetægtsfængsling ud over de almindelige grænser i retsplejelovens § 768 a.

4.3.5. Varetægtsfængsling efter dom

Som anført ovenfor har en afgørelse om varetægtsfængsling kun virkning indtil sagens afgørelse i retten, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1, 1. pkt.

Anklageren skal derfor forud for hovedforhandlingen i sagen og i samarbejde med politiet overveje, om der ved domfældelse bør fremsættes en begæring om varetægtsfængsling efter dom.

Det bemærkes hertil, at det fremgår af betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt, afsnit II, udvalgets overvejelser, side 49, at spørgsmålet om varetægtsfængsling efter dom ikke hovedsageligt bør gøres afhængig af den idømte strafs størrelse. Det kan således ikke udelukkes, at en person, der er idømt straf af f.eks. fængsel i 2 år, kan blive på fri fod under anken eller indtil fuldbyrdelse kan ske, mens en person, der er idømt en kortere fængselsstraf ved en upåaanket dom, på grund af sine personlige forhold bør forblive varetægtsfængslet, indtil afsoning kan påbegyndes.

Agter anklageren at fremsætte begæring om varetægtsfængsling efter dom, bør retten og forsvareren forud for hovedforhandlingen orienteres om, at der vil blive fremsat begæring herom, hvis den tiltalte findes skyldig.

Hvis den tiltalte i forbindelse med domsafsigelsen frifindes, indebærer det samtidig, at der sker løsladelse af den pågældende.

Dømmes pågældende og har anklageren i samarbejde med politiet vurderet, at der er et behov for, at tiltalte forbliver eller skal fængsles under eventuel anke eller indtil fuldbyrdelse kan iværksættes, kan retten på begæring træffe afgørelse herom, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1, 2. pkt. De almindelige betingelser for varetægtsfængsling i § 762, §§ 764-766 og § 768 skal også være opfyldt ved varetægtsfængsling efter dom. Afgørelsen træffes ved kendelse, medmindre domfældte erklærer sig indforstået med at forblive fængslet, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1, 3. pkt. Det bemærkes, at der i retsplejelovens § 769, stk. 1, ikke henvises til retsplejelovens § 767, stk. 1, hvorfor der som udgangspunkt ikke skal fastsættes en frist for varetægtsfængsling efter dom. Finder retten ikke grundlag for fortsat varetægtsfængsling, kan retten på anklagemyndighedens begæring bestemme, at varetægtsfængsling skal være i kraft, indtil afgørelse af varetægtsspørgsmålet foreligger fra landsretten, hvortil sagen eller varetægtsspørgsmålet er indbragt, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1, 4. pkt.

Efter retsplejelovens § 769, stk. 2, gælder endvidere særlige betingelser for personer involveret i aktuelle bandeopgør, mens retsplejelovens § 769, stk. 3, regulerer spørgsmålet om varetægtsfængsling for at undgå udeblivelse fra afsoning.

Ankes sagen og er der i medfør af retsplejelovens § 769, stk. 1-3, truffet afgørelse om varetægtsfængsling eller anden foranstaltning efter dom, skal spørgsmålet om varetægtsfængsling snarest forelægges for ankeinstansen, jf. retsplejelovens § 769, stk. 4. Det er således den ret, hvor sagen verserer, som har kompetencen til at træffe afgørelse om varetægtsfængsling. Det bemærkes, at

der i retsplejelovens § 769, stk. 4, henvises til retsplejelovens § 767, stk. 1, 1-4. pkt, og stk. 2 og stk. 3. Når den afsagte dom ankes, skal landsretten således i forbindelse med spørgsmålet om varetægtsfængsling fastsætte en frist, jf. herved også U 2010.1261Ø om fristfastsættelse ved varetægtsfængsling efter dom, når dommen ankes. Senere afgørelser om fristforlængelser af varetægtsfængslingen træffes også af landsretten.

Fra retspraksis om varetægtsfængsling efter dom kan bl.a. henvises til U 2011.3272Ø, hvor T, der blev fundet skyldig i en række sædelighedsforbrydelser og idømt 2 års fængsel, efter domsafsigelsen blev varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 769, stk. 1, jf. § 762, stk. 2, nr. 1, indtil fuldbyrdelse kunne ske. Der kan endvidere henvises til U 2011.3380H om varetægtsfængsling efter dom for ulovlig besiddelse af skydevåben og under særligt skærpende omstændigheder efter straffelovens § 192 a, hvor Højesteret under de givne omstændigheder fandt, at der var grundlag for fortsat varetægtsfængsling under anken af byrettens dom samt U 2016.1485H, om fortsat varetægtsfængsling under anke til Højesteret.

4.3.6. Særlige regler om varetægtsfængsling i hjemrejseloven og udleveringsloven

Retsplejelovens regler om varetægtsfængsling suppleres af reglerne i hjemrejseloven, hvori der i kapitel 9 er fastsat særlige regler om varetægtsfængsling og frihedsberøvelse m.v. af udlændinge. Der henvises i den forbindelse til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om udvisning ved dom, pkt. 4.2. samt afsnittet om behandling af sager om overtrædelse af opholds-, underretnings- og meldepligt. Medmindre andet følger af hjemrejseloven, finder retsplejelovens bestemmelser anvendelse, jf. hjemrejselovens § 14, stk. 3

Endvidere suppleres retsplejelovens regler om varetægtsfængsling af regler i udleveringsloven, herunder navnlig § 32 i udleveringsloven.

Der henvises i den forbindelse til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om udlevering fra Danmark, pkt. 2.2.

4.3.7. Isolation

For en beskrivelse af reglerne om varetægtsfængsling i isolation i retsplejelovens §§ 770a-e henvises til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om varetægtsfængsling i isolation.

5. Straf og andre retsfølger

6. Efter dom

7. Love og forarbejder

- Retsplejeloven (Lovbekendtgørelse nr. 1298 af 7. november 2025)

Relevante ændringslove og forarbejder

- Lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten, m.v.)
 - Lovforslag nr. L 134 af 16. december 1977 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægt, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten m.v.)
 - Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 728/1974 om anholdelse og varetægt
- Lov nr. 493 af 17. juni 2008 om ændring af retsplejeloven (Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger m.v.)
 - Lovforslag nr. L 78 af 27. februar 2008 om ændring af retsplejeloven (Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger m.v.)
 - Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1492/2007 om begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger

Relaterede dokumenter

Relevante afsnit i Rigsadvokatmeddelelsen

- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om langvarige varetægtsfængslinger og proportionalitet i varetægtsfængslingers længde
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om varetægtsfængsling i isolation
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om brev- og besøgskontrol
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om anklagerens rolle under efterforskningen
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om videolink – brug af videolink i retsmøder
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forsvarerens adgang til aktindsigt efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, og § 729 a, stk. 4
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om forsvarerbeskikkelse – nægtelse og afbeskikkelse
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om udvisning ved dom
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager om overtrædelse af opholds-, underretnings- og meldepligt
- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om udlevering fra Danmark

Øvrige relevante dokumenter

- Bekendtgørelse nr. 803/2010 om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år
- Rigsadvokatens praksisoversigt over varetægtsfængsling
- Jens Møller m.fl., Kommenteret retsplejelov, bind 4, 11. udgave, 2024
- Jørgen Jochimsen m.fl., Grundlovsforhøret, 3. udgave, 2024
- Michal Kistrup m.fl., Straffeprocessen, 4. udgave, 2023
- Hans Gammeltoft-Hansen, Strafferetspleje, bind II, 1. udgave, 1989